

St. 25.

V Gorici, 21. junija 1878

Tečaj VIII.

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja
s pošto prejemana ali v Gorici na dom
pošiljana:

Vse leto . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . „ 2.30
Četrt leta . . . . „ 1.20

Pri oznanilih in prav tako pri „poslanicah“ se plačuje za navadno tristopnino vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 „
6 „ „ „ 3 „
Za večje črke po prostoru.

SOČA

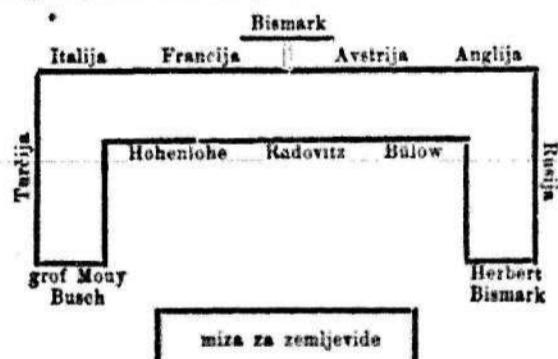
Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Kongres.

Oči celega civilizovanega sveta so obrnjene zdaj v Berlin, kjer sedé pooblaščenci evropskih velevlasti pri kongresu, kateremu so predloženi pogoji sanstevanske pogodbe v razpravo. Shod je velepomenljiv, ker bodo njegovi sklepi globoko segali v važne interese mnogih držav; posebno pa je pomenljiv za nas Slovane, ker se ima na kongresu v prvi vrsti sklepati o bodočnosti naših južnih bratov, katerih osoda upliva več ali manj tudi na duševni in gmotni razvoj vseh drugih Slovanov. Osvobojenje Jugoslovanov pomenja po naših mislih njihovo prerojenje in osnova neodvisnih slovanskih držav ob Balkanu je edino poroštvo, da se civilizovana Evropa v kratkem pomnoži s zdravimi, krepkimi elementi, kateri utegnejo še mogočno segati v nje bodočo osodo.

Kongres zboruje v novi, krasno opravljeni palači državnega kancelarja. Razni, večji časopisi popisujejo prav na drobno krasoto tega poslopja in njegovo notranjo opravo. Posebno velikanska je nekda konferenčna dvorana, v kateri sede diplomatski okoli mize, ki je v podobi podkvi postavljena sredi sobane. Prvo mesto zaseda knez Bismark, kateri je po predlogu grofa Andrassyja za predsednika izvoljen; vsaka država ima po 3 zastopnike: na obeh straneh predsednika so razvrščeni zastopniki drugih velesil po francoskem alfabetu in sicer na desni 1. Autriche-Hongrie (Avstro-Ogerska) 2. Grande-Bretagne (Angleška) in 3. Russie, na levu pa 1. France, 2. Italie in 3. Turquie; zastopniki Nemci se sedijo nasproti Bismarku v notranjem delu podkvi; na obeh koncih podkvi so prostori za tajnike.

Kako so razvrščeni zastopniki raznih držav na kongresu, kaže sledeča podoba:

LISTEK.

O zgodovini telovadbe.

(Anton Leban Noviški.)

„Ne odgojujemo duše, ne odgojujemo telesa, ampak odgojujemo človeka.“
Platon.

Zgodovina telovadbe je starejša od zgodovine sedanjih evropskih narodov in držav. Uže v prejšnjih časih so naši pradedje poznali to umetnost; krepčali so si telo s prostim, vsakdanjim delom služeči vsakdanjega kruha.

Narodi, živeči se z lovom in ribarstvom so bili vajeni telovadstva. Živeža si iskajoč odtegnili so pete marsikakej nevarnosti in to so imeli telovadnej spretnosti zahvaliti se. Človek je bil tačas takorečko „navaden telovadec“ in doprinašal je čudovita dejanja, kakor nam vsakojake stare basni dopovedujejo. -- Ko so pa začeli ljudje hiše zidati in so nastale vasi in mesta, znali so si tudi drugače živeža pridobivati. S tem je pa telo šibkeje postajalo in v teku več stoletij so se ljudje strašno pomehkužili. To so pametnejši narodi uvidevali in začeli so vpeljevati telovadne vaje, koje so jim telo zdatno krepčale; — te vaje so tudi zdravju koristile; duh se jim je po njih bistrl, kajti

Evo imenik vseh deležnikov berlinskega konresa: Nemčija: knez Bismark prvi, pl. Bülow drugi, knez Hohenlohe-Schillingsfürst tretji pooblaščenec, Avstrija: grof Andrassy prvi, grof Karolyi drugi, baron Haymerle tretji pooblaščenec; Francija: minister Waddington prvi, grof St. Valier drugi, Desprez tretji pooblaščenec; Anglija: Earl of Beaconsfield prvi, marquis of Salisbury drugi, lord Odo Russell tretji pooblaščenec; Italija: grof Corti prvi, grof Launay drugi, komander Curtopassi tretji pooblaščenec; Russija: knez Gorčakov prvi, grof Suvalov drugi, baron d' Oubril tretji pooblaščenec; Turečija: Aleksander Karatheodovi paša prvi, Saadullah bey drugi, Mehemed Ali paša tretji pooblaščenec.

Pomočno uradno osebje obstoji iz gospodov: minister pi. Radowitz, francoski prvi poslanski tajnik pl. Mouy, legacijski tajnik Busch, grof Herbert Bismark (sin predsednika) in kot kongresov „secrétaire archiviste“ legacijski svetovalec Bucher.

Prva seja je bila dne 13. t. m.; tu se je kongres tako rekoč le formalno ustanovil in ob enem sklenil, da imajo vse njegove obravnavne tajne ostati. Druga seja je bila v pondeljek 16. t. m., trajala je tri ure, to je dve do petih popoldne. Zaradi tajnosti sej ne vemo nič, o čem se je govorilo.

Berlinski oficijozni telegram od 16. t. m. pravi: „Kongresu blizu stojecih krogli hoté vedeti, da so napredki gledē sporazumljena, mej zastopniki malo zadovoljivi. Turčija trdovratno odbija izpraznjenje podonavskih tvrdnjav, in se sklicuje na to, da Rusi niso izpolnili mirovnih pogojev. Več velevlasti, ki se prihaja do temu mišljenju, zahteva, naj se Rusija obveže, da, če Turčija izprazni tvrdnjave, jih ne bode ruska vojska zaselila. V prihodnji seji kongresa se ima nekda vprašanje o izpraznjenju obravnavati.“

Dunajska oficijozna „Montagsrevue“ od istega dneva pa iz Berlina poroča: Posamezne konference mej različnimi državniki se nadaljujejo. Doseglo se je neko občeno približanje, ki daje upanje, da se dobri porazum. Vendar ta se ima še le v občnej seji dokazati.

Torej se uže te dve vesti popolnem ne vjemati; koliko je pa še drugih razstrošenih po nemškem časopisu!

Mi sodimo, da je moral previdni Bismark kako zanesljivo podlago imeti, predno je kongres sklical — in za to še vedno upamo, da privedejo diplomatični dogovori v Berlinu, če ne do trajnega miru, vsaj do

uže star pregovor pravi: „V zdravem telesu — zdrava duša prebiva“. Tako je tedaj v stari dobi telovadba rodila se. V stari zgodovini najdemo Perze, kateri so se tudi s telovadbo bavili. Do sedmega leta so otroci pri materi ostali; „šest mesecev“ pravi postava, varujejo naj se psi, sedem let pa otroci“. — Sé sedmim letom se je pričela javna odgoja. Dečki dobivali so v javnih izobraževališčih priprosto hrauo; podučevali so jih v različnih telovadnih umetnostih. To so delali tudi stari Egipčani. Diodor je dejal: „da sinovi bojnikov morajo se za bojuje pripravljati.“ — Herodot pravi, da je Persiu v mestu Kemmis in Teben dal načrte tempelj; v tem tempelju so bili razstavljeni darovi za boljše telovadce. Tudi Platon pravi, da se je pri starih Egipčanah mnogo gledalo na to, da je mladiču postala krepkega telesa, lepe rasti in da se je vadila v petju. — Grki so posebno telovadbo čislali; telovadba jim je bila izobraževalno sredstvo. Trudili so se vedno, da so bili krepkega lepega telesa, kajti s tem se jim je tudi duh bistrl. „Ne odgojujemo dušo ne odgojujemo telesa“, dejal je Platon, „ampak odgojujemo — človeka“. Tedaj obojega ne smemo zanemarjati.

Prvi, ki je na Grškem telovadne igre in tem ustrezajoče postave načrpal, bil je Heraklej. On je baje po pobitju Minotaura vpeljal bojne igre v Olimpiji.

V Sparti je Likurg (810 pred Kris.) naj bolj telovadbo gojil; tudi v Atcnah jo je Solon (600 pred Krist.) vpeljal.

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici v tobakarnici v gospodski ulici blizu „treh kron“. — v Trstu v tobakarnici „Via della cesarea“ 60.

Dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredništvu „Soča“ v Gorici Via del Municipio in Kalistrovi hiši III. nadstr. narodnina pa opravnitvu „Soča“ v Gorici „Via scuole“ h. št. 429, II. nadstr.

Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalca in drugim nepremožnim se narodnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

začasno poravnave. Boljše bi pač bilo da bi se orijentalni vozeli bodi z lepa razpletel, ali zimečem za vselej presekalo.

Naše c. k. kmet. društvo.

(Konec.)

Glavni odbor našega c. k. kmetijskega društva šteje zdaj 29 udov; ed teh spada na Gorico in gorisko okolico 12, na terški (monsalkonski) okraj 5, na cervinjanski 5, na gradiški 2, na ajdovski 2, na korminski 1, na sežanski 1, na tolminski 1, na kanalski, komenski, cerkljanski, bovški in na kobaridško okolico, katera je imela nekoliko tednov ali mesecov svojo poddržnico, nobeden, piši in reci nobed in. Med zastopniki Gorice in nje okolice v glavnem odboru so 4 Slovenci, vsi drugi slovenski okraji (8 jih je) imajo pa skupaj samo 4 zastopnike, 5 okrajev, seveda slovenskih, je čisto nezastopanih, mej tem ko ima 5 italijanskih okrajev 21 zastopnikov. — Res je sicer, da se kmet. društvo praviloma nema pečati s politiko in narodnostnimi vprašanji — a ravno tako resnično je, da imate italijanska in slovenska stran dežele tudi v kmetijskem oziru različne razmere in potrebe, da mora tedaj vsaka po svojih zastopnikih za svoje posebne interese skrbeti.

Mari ima pa avstrijska Furlanija več kmetijske interese od našega Krasa, Vipavske in Sočke doline in sploh od gorske strani naše dežele in potrebuje tedaj večega števila zastopnikov v kmetijskem društvu, kakor naše posestvo? Nasprotno; kajti Furlanija poseduje uže sama na sebi skoro vse potrebne pogoje za čvrst razvoj kmetijstva: milo podnebje, v obči plodna zemljišča, obširna, zložena posestva, mnogo dobrih cest in poti itd.; na naši strani pa so podnebne in zemljščne razmere zelo različne, vseled česar je tudi obdelovanje in pridelovanje prav mnogovrstno, naše posestvo je zato razdrobljeno in kar nam cest in poti ne manjka, so pa slabo nasnovane in še slabše vzdrževane. Kmetijstvo ima po tem takem na gorski strani dežele mnogo naravnih nasprotnikov in da te omaga, ali da vkljub njim napreduje, potrebuje prav izdatne pomoči. In to pomoč bi morala iskati v kmetijskem in po kmetijskem društvu, — pa jo žalibog le premo išče, zadovoljevaje se — to moramo v svojo

Javne igre v Olimpiji so se vsaka štiri leta pod milim nebom vršile. — Trajale so pet dni; prebivalci celo Grške so se tam zbirali. Ptične igre Opolu in Posejdoni na čast so se vršile v Delfi in na korintični zemeljski ožini vsaka tri leta; Schiller je v pesni „Die Kraniche des Ibykus“ peval:

„Zum Kampf der Wagen und Gesänge,
Der auf Korinthus Landesenge,
Der Griechen Stämme froh vereint,
Zog Ibykus, der Götterfreund.“ —

Vadili so se na gimnazijah in palestrah v čisto prostih vajah. — Grki so delili telovadbo v tri dele: bojna telovadba, t. j. vadba v napadanju in branjenju; dietetična telovadba, koja je posredovala fizične moći in ohranitev zdravja; atletična telovadba, koja je bila tudi najznamenitejša. Pri bojni telovadbi so gojili vaje v tekanju, v skakanju, metanju itd. Te vaje so bile jedro telovadbe in Aristotel pravi, da so bili najlepši ljudje taki, ki so zadostovali tem vajam. Druge vaje: plesanje, metanje žoge, kopanje so se družile z gornjimi. Tretje vaje so obstajale iz tacih vaj, koje je moral vsak atlet znati, da je zamogel pri javnih igrah zmagati. — Telovadne igre so se delile v dva dela, t. j. take, ki so se vršile z samim gibanjem telesa: korakati, tekati, plesati, skakati, plezati, plavati itd. in take, ki so se z orodjem vršile. Najznamenitejši grški pisatelji so pisali o telovadbi. Tako pravi npr. Solon Anarhiju: „Kaj hočeš poeti s tačimi šibkotneši, kateri so v vročini takoj žejni in zdi-

sramoto priznavati — z milodari, kateri prihajajo našemu kmetijstvu sicer iz državnih blagajnic, a vendar nekako po milosti v kmetijskem društvu v sledi naše nemarnosti vladajočih Italijanov. In vendar je skupno povrje našega posestv veliko obširnije od avstr. Furlanije in število naših posestnikov tudi brez primere več od onega furlanskih posestnikov, kajti na naši strani je skoro vsak, tudi najmanjši kmetič, lastnik in gospodar enih zemljišč, katera obdeluje — v Furlaniji pa so malo, da ne vsa posestva v rokah gospodov; kmetja so le koloni, (zakupniki) ali hlapci.

Kaj mora neki krivo biti, da se naše posestvo tako malo briga za kmetijsko društvo, da je celo razumec in premožnejši gospodarji vedenoma zanemarjujo? Uzrok je menda ved, a glavni je ta, da ne pozna upriva in važnosti tega društva, ali da je prav za prav zadostao ne cenijo. Če bi samo to prav premisili, koliko bi se naše kmetijstvo zboljšalo, ako bi se vsakokratne državne subvencije (računajmo na čez po 12000 gld.) primereno mej posamezne okraje razdelile in prav izkoristile, potem bi se pač tako lahkomiselno ne odtezali, ampak pristopili bi in tako se svojimi malimi doneski posredno lahko mnogo pridobili na korist domačega okraja.

Nekateri pa se zaradi tega ne marajo spriazniti z našim trd. društvom, ker ima po vsem italijanski značaj. Res dopisuje v novejši dobi slovenskim županstvom in strankam tudi kaj malega po slovenski ter izdaja zraven italijanskih "Atti e Memorie" tudi slovenski gospodarski listič — pa na enakopravni podlagi vendar ni osnovano; kajti odborove razprave so skoraj izključljivo italijanske — v občnih zborih, če niso sklicani kje na slovenski strani dežele, se govoriti tudi le italijansko, dasi ni prepovedano ni slovenško ni nemško govoriti; društveni tajnik ni, da bi moral znati slovenski in v istini je na tem lepem mestu vedno kak trd Italijan, Slovencem mora zadostovati, da zna pisar ž njimi govoriti; da bi se društveni organ italijanski zboljšal, prosilo se je izdatne državne podpore, postavljal se je tudi pod nadzorstvo posebnega odbora; naš gospodarski listič je pripuščen milosti in nemilosti vsakočasnega urednika, nihče se dalje zanj ne briga itd. — Vse to je resnično. Toda pomisliti je treba, da se je začel slovenski jezik še le pred malo leti vrnjan v društvo; poprej ni bilo ni pičice slovenskega uradovanja, ni bilo slovenskega pisarja, ni slovenskega lista, sploh ničesar, kar bi le na to spominjalo, da živi razum Italijanov in pečice Nemcev še kak drug narod v deželi. Tako naglo se ne dajo stvari spremeniti, da bi se posebno pri takih razmerah, kakor so v naši deželi, takoreč čez noč društvo preosnova na popolnem enakopravni podlagi; vsaka stvar hoče imeti svoj čas, da dozori; — pri našem društvu pa treba zraven časa tudi zanimanja od slovenske strani. Dokler šteje društvo v eliko večinu italijanskih udov in je slovenska intelligenca in zlasti razumnejši posestniki le od strani glejajo, bilo bi skoraj smešno zahtevati, da se kaj več na Slovence ozira, kakor se zdaj. Kdor hoče kaj od društva doseči, mora najprej vstopiti, po tem govoriti, delati, truditi se: z modrim, moškim sodelovanjem pridobimo si spoštovanje svojih pravic, zagotovimo si tudi prospeli svojih materialnih koristi. — Sicer pa se v kmetijskem društvu ne smemo nigdar postaviti na strogo narodno stališče, — s tem bi le društvenemu delovanju nepotrebne zavire delali. Tu treba vzajemnega porazumijenja med slovenskimi in italijanskimi zastopniki in da se to doseže, ima se za to skrbeti, da drug druzega razume: prenapetosti niso tu na pravem mestu.

hujejo, ki ne morejo prahn doprinašati in od samega strahu — mrjó, predno se s sovragom poskusijo? Naši mladenci so drugi ljudje! Imajo možko dušo, toploto in krepot. Telovadne vaje so truplu to, kar je žitu vejanje; pleve odleté in čisto zrno ostane na kúpu. — Vadili so se tudi v plavanju in potapljanju. Še celo ženske so imele v tem spremnosti. Panzanij pravi, da Skillis in njegova hčer Cijana sta imela v tem toliko vaje, da sta se potopljala do dna morja. — Ko je Kserksovo floto hud veter na morju prijet, sta se omenjena potopljala na dnó morja in ladijam mačke (Anker), kateri so bili o zemlji zarite, odrezala. — Amfiktonci so vsled tega čina postavili otetovo in hčerkino podobo v tempelj delfijski. — Odgovitev spartanskih žen je bila tudi javna. Da so ženske svojemu namenu bolj zadostovale vadile so se tudi v telovadbi in imele so za to posebni tečaj. —

Vkljub tacemu možkemu izobraževanju bile so Špartanke zveste žene in dobre hišne gospodinje. — Njih mnenje je bilo štovano, njih graja veljavna, njih hvala iškana. V tempelnju so one bogovom hvalo pelle za može padie v boju za domovino. Spartanka je z lastno roko ubila svojega sina, ki je z boja ubežal in med domov prinesel. Izdrši mu med iz rok — prebola mu je ž njim persi, rekoč: "Ne boš uhajal več! — sin a nočem te poznati — moj sin iz vojske ne beži." — Taki tini so znameniti in zgodovina ima mnogo tacih dejaj v svojih predalih. —

Gorga, žena junajskega kralja Leonida je izročila sinu grb rekoč: "Ali s tem, ali nad tem." — Plutarh

Glavna stvar je, da se od obek strani kolikor mogoče pospešujejo najvažnejše materialne koristi naše skupne domovine in v ta namen treba vzajemnega delovanja, katero bo tem izdatnejše, čem močnejše bo društvo, čem več razumnih, za stvar vnetih zastopnikov iz raznih okrajev bo sodelovalo v glavnem odboru.

Slovenska stran bi morala imeti v vsakem okraju svojo dobro vrejeno, živo poddržnico, katera bi se večkrat shajala, posvetovala o svojih domačih kmetijskih potrebah in po tem po svojih zastopnikih poročala glavnemu odboru ter mu predlagala najprimernejša sredstva, po katerih bi se dalo domače kmetijstvo na višo stopnjo povzdigniti. Noben okraj ni tako ubog — dasi so povsod slabe ekonomične razmere — pa tudi noben ni tako brez razumnih mož, da ne bi mogel skupaj spraviti vsaj 15 ali 20 stalnih društvenikov, kolikor jih je po pravilih potreba, da ustanovijo svojo poddržnico ter odpošljijo v odbor enega zastopnika. V nekaterih okrajih bi se pa lahko tudi več društvenikov nabralo in dosledno bi se tudi število zastopnikov primeroma pomnožilo. Ako šteje vsaka katastralna občina samo dva društvenika, boste slovenska stran precej dostenjno zastopana v odboru. In toliko bi se vendar lahko doseglo. Po vsakem načinu je pa treba za to skrbiti, da društveniki vedno leto za letom odražujejo svoje doneske v društveno blagajnico in da sploh izpolnjujejo vse svoje dolžnosti, izvirajoče iz društvene zvezze. Do zdaj je vladala v tem oziru največja nemarnost: pri občnih zborih in pri drugih prilikah se jih je mnogo vpisivalo in obetali so, društvo zvesto podpirati; a ko je prišel čas letnino plačati, so se uže skesali, odstopili so, ali pa letnino po vrč let dolžni ostali, da je bil na vse zadnje odbor primoran izbrisati jih iz društvenega imenika. Tako se je zgodilo, da so se nekatere poddržnice kakor bovška, cerkljanska, kobariška, kanalska, komenska popolaoma razrušile in da nemajo zdaj nobenega zastopnika več v glavnem odboru in da se je drugod število društvenikov tako skrilo, da jim je odbor po pravilih le po enega zastopnika pustil, ko so jih poprej več imeli. — Taka omahljivost in nemarnost nam ne dela nobene časti, pa nam lahko tudi mnogo škodi: — na mesto bi šla stvar naprej, gre očividno n a z a j. Za to naj bi se povsod predramili zanesljivi in razumni možaki, katerim je kaj mari za kmetijski napredok in ob enem za čast naroda; ti naj bi se vpisali v naše kmetijsko društvo ter tudi tu v pravo veljavo povzdignili slovenski element naše dežele; kajti, kaj nam pomaga sklicevati se na našo večino v deželi po številu duš, če zaostajamo z dejanjem in če se sami ne potrudimo, da zadobimo primereno večino tudi v vseh javnih zastopih, kjer jo zahteva naša čast in naša korist? Ljudska samodelavnost je tudi v tem oziru glavni pogoj napredka, — nemarost pa gotova podlagata propadu.

Dopisi.

Iz Gorice 20. junija (Izv. dopis) (Vsacega nekaj.) Kdo bi si bil mislil, da bodo avstrijsko-slovenski tabori na Goriškem tako razburili naše "italianissime" in italjančice. Teržaški "delujoči odbor" (Il comitato d'azione) izdal je baje v objavljeni deželi vsled imenovanih taborov neko razbojniško brošuro, v katerej pozivlja Italijo, naj porabi sedanji ugodni trenotek ter si anektira (se ve, da to ne pojde tako berzo!) Primorsko in ž njim del kranjsko-avstrijsko:

pravi: "Če je korenika dobra, raste vse dobro, zakaj bi pri človeštvu ne gledali na dobro, žlahno pleme, kakor pri psih in konjih?"

Ko so Grki odpotovali, prišla je telovadba v roke Rimljaniom. — Pozneje so vporabljali telovadbo le za bojne namene in boje z divjimi živalimi.

Tudi Germani so se vadili v prostih vajah. Tačit pravi, da so oni teli vadili s tem, da so jahali plavali, tekali skakali itd. Oni so bili velike, krepke postave in orjaške moći. — Tudi ženske so bile močnega telesa in pogumnega srca. Spoušnimo se le, kar citamo v nibelungovski pesni in uvidile bodemo kake moći je bila Brunhilda, ki je orjaško sulico vrgla na znanega Zmagoslava. Ta junakinja je vergla tudi velikanski kamen dvanaest sežnjev daleč. Tako imenovani nemški "vitezzi" so se tudi vadili v različnih gimnastičnih spretnostih. Ko so pa oni v 16. stoletju propali, začela je telovadba hirati in je skoraj popoloma zaspala. — Manjkalo je navduševalcev, manjkalo je mož bistrega duha mej narodi. —

Za časa slovitega Rousseau-a se je telovadba, tudi povzdignila, kajti on je dejal: "Vadite telo odgojenčevno na vse načine; ker žalostna zmota je, ako menite, da telovadba duševni napredek zavira." In Nemcem se imamo zahvaliti, ker so oni telovadbo vedno štovali in gojili. Po Rousseau-ovem načrtu načrival je Basedov (umerl 1. 1790) v Dessau-a novo žolo, v koji je skušal v mladini vzbudit veselje do telovadbe. — V jednakem zmislu, je delal Salzmann v Schnepenthalu, vadč mladino v telovadbi. Od tega

ske zemlje, kajti po mnenju izdavatelja te Avstrijo izdajalske brošure Italija ne more biti ni mogočna niti dopolnjena (compiuta), če ne stegne svoje pohlepne roke po Terstu, Istri in Gorici. Zraven tega pisatelj one knjižure nesramno piše o Slovencih na avstrijsko-italijanski meji in le te opisuje kot naj bolj nevrarne za Italijo, ker pod krinko avstrijskega patriotizma gojé vseslovanske namere. Nesramno opisuje goriško semenišče, kjer — pravi, je pravo gnjezdo (sic!) panslavizma, hudobno zabavlja teržaškemu škofu, češ, da je ta pravi apostol slovanstva in kar najnesramnejše pa popisuje slovensko-avstrijski tabor ter, da svoje brate Italijane malo potolača, poroča, da na take tabore ne prihajajo samo možje, žene, otroci v povojih (sic!), nego tudi voli, krave, ovce, koze in kostruni", mej zadnjimi je bil gatovo on sam. Mari nij to najostudnejša hudobna laž italijanskih revolucionarnih rogoviležev, sprožena v očiten namen, da se zopet vzbudi in v živo zaneti star srd italijanskega ljudstva zoper Avstrijo in nje južne stražnike, kateri bi na vse zadnje končal s krvavimi prizori, z vojsko? In kdo so ti "delujoči odbori", kateri si drznejo razpor delati in širiti mej državami in narodi? Ostuda druhal slovenskih renegatov in italijanskih pritegnecev, v katerih si je prepoplevna Avstrija z mlekom brezmerne potrežljivosti strupeno hidro vzgojila na lastnih prsih. Zdaj naj gleda, kako poseka in pokonča množiče se glave nevarne zveri, ki je v nekdaj najzvestejše mesto Trst, v nesrečno Istro, v našo lepo Gorico in v staro avstrijsko dedino na Tirolskem uže globoko zarila svoje požljive kremlje. Junaka bi trebalo Rodič-evega patriotizma in njegove neupogljive energije — pa bi se hidrine glave kmalo v prah povahile — ali bi unstran Idrije odletele, tu pa bi vladal med prebivalstvom raznih narodnosti zopet zlati mir, oni mir, kateremu je najzanesljivejše poročilo vera, upanje in ljubezen v eno in do ene skupne domovine — naše preljubljene Avstrije.

Slišali smo uže v preteklem tednu, da je pravica na sledu onim, kateri so, italijansko tribojnico postavili na podgorsko Kalvarijo in da ste zaradi tega dve od mestnega magistrata službeno odvisni osebi v preiskovalnem zaporu. To ni na vse zadnje nič čudnega. Temboj je pa čudno, da se magistratni sluge v goriških italijanskih listih opravičujejo, "da niso z onima dvema v nikaki zvezi zaradi podgorske nesramne afere!" Jaz menim, da kdor je čist, temu se ni treba prati. Sicer je pa "Slov. Narod" v zadnji svoji številki dovoljno povedal o slavnem našem magistratu.

Sagre, (javni plesi pod milim nebom) so zopet v modi v "gentile" Gorici. Koliko so vsi tukajšnji listi pisarili proti mestnim šagram ter poudarjali, da je to gerdo od municipija, da v mestu dovoljuje enake plese, kjer se le demoralizacija širi. Binkoštne praznike obiskali smo šagro na goriškem gradu ter opazili neke napise na slavo županu in drugim, ki so zopet vpeljali slavne (?) šagre. Morda pa hoče goriški gospod "podestà" v tem pri nižjem ljudstvu popularen postati? Kaj še! podvzetnik daca, bogati žid iz Gradiške (ozioroma njegovi namestniki) pritožil se je o slabej kupčiji ter bil tekoj uslišan od municipija: — roka roko umije!

Minolo nedeljo je pa hudobni Jupiter pluvius skazil šagro na Placuti ter kerčmarje, podvzetnika plesa in dekleta silno razčalil.

Prihodnjo nedeljo bode baje zopet šagra pri sv. Antonu in tako zaporedoma pri drugih cerkvah. Svet se spreminja!

Naši okoličanje vozijo "galeto" dan na dan v

časa se je telovadba razvijala vedno bolj in bolj. V Schnepenthalu je fr. Gutsmuths (umerl 1839) podučeval v telovadbi. Smatral je telovadbo šolski odgoji spadajoč nauk in spisal je leta 1793 knjigo: "Gymnastik der Jugend." — V tem zmislu gojil je tudi H. Pestalozzi z besedo in dejanjem telovadne vaje prav pedagogično. V tem času je Miroslav L. Jahn (umerl 1. 1852) veliko delal za telovadbo. Bil je za to umetnost jako nadarjen, znal je na mladino uplivati pridobivši si mnogo simpatije; telovadbs je dosegla tačas v nemškem narodu a vrhunc. Bil je Jahn za časa slave Napoleona I. mlad in delaven mož; trudil se je tedaj močno, da bi tačas še omehkuženo in šibkotno nemško mladino s telovadbo okrepil. — Leta 1810 bil je pozvan v Berlin za učitelja telovadbe; širil je povsod znanost telovadbe. Uplijaval je na dijake, seminariste, profesorje in častnike Raumer pravi: "da človek ki je vstopil tačas v telovadišče, priznavati je mora, da se njih še nikdar toliko delalo na pedagogičnem polju — gledé telovadbe." — Jahn je pa tudi v mladini ljubav do domovine. Ko je še ljudstvo upreženo bilo v francoski jarem, je bil Jahn s svojimi dijaki prvi, ki je dosta delal v tako zvani "vojski za osvobodbo." Zgodovina ve o tem mnogo povedati.

Najpridnejši Jahnovi pomočniki so bili E. Eiselein I. Maßmann in Triesen. Eiselein je Jahnovo delo še obširnejše urebil. Telovadne vaje so se nemški zvale "Turnübungen", ker staro-nemška beseda "Turn" pomeni toliko kakor — vrteti se, obrniti se, pomikati

Gorico, a kupčija ni nič kaj prida, ker ni zunanjih kupcev. Zraven tega jih pa samolastno patentirani senšali polovico osleparijo. Tu bi morala po mojem mnenju goriška kupčija zbornica malo bolj paziti ter zabraniti goriškim postopačem smelo njih sleparsko delo.

Pismena matura na realki je začela ta teden, na gimnaziji bode pa prihodnji teden. Na realki dela maturo en Slovenec, je pač malo — na gimnaziji pa 9 izmed 12 Slovencev. Cujemo, da jim je matura letos lažja, ker odpade po najnovejši naredbi izpršanje iz veròznanstva.

Procesije včeraj nismo imeli, ker je ves dan deževalo. Kdo zamore popisati žalost malega krasnega spola, ki se nij mogel v belih oblekah pa „s kravžnimi“ lasi po mestnih ulicah pokazati? Za to je pa bilo tem malim ljudem veče veselje danes sv. Alojzija dan, ker je prav lepo solnčno vreme.

Citalnica goriška napravi baje v kratkem — nič!

T.

Iz braniške doline 12. junija (Izv. dop.) (Braniška cesta) Gospod dopisnik iz pod Čavna je vselej pripravljen protiviti velevažni izpeljati ceste po braniški dolini, v dokaz temu nam je njegov dopis v „Soči“ štev. 16. On pravil:

„Cital sem dopis iz braniške doline dne 22. marca št. 12 in zato hočem kot cestni prijatelj (sic) o cestah spregovoriti.“ Kaj on se dalje piše — posluži se dragi bralec 12. štev. Soče t. l. in kmalo uganeš pravo dopisnikovo namero. Gospod se zanaša preveč na svojo geografsko vednost, ker trdi, da mu je braniška dolina popoloma znana, kar se pa koj razvidi, da ni res! Tako pravi na primer, da ste tam dve skladovni cesti in da zamorejo tamošnji prebivalci posluževajo se teh sredstev s svojimi pridelki brez vseh ovir mej svet, in da jim je kupčija in konkurenčija na vse strani odprta. In čuje! upa se tudi trditi, da je Branica v direktni zvezi s Podrago itd. — Prav bi bilo, ako bi bilo resnično, pa n. i. Slehern lehko modruje na tak način, če mu pelje državna cesta mimo hiše.

Kaj pa, ko bi „Resnicoljub“ bival le eno leto v Šmariji, v Gabrijici ali pa v kaki drugi na braniški strani ležeči vasi? ne vem, kako bi mu bilo pri srcu, ko bi se moral „kopitit“, po taki, od našega cest. odbora pod vso kritiko slabo vzdrževani cesti — ki je brže kacemu kolovozu podobna — nego skladovni cesti. Naveličal bi se kmalo g. Podčavenc takih strmih in grdih klancev, ter kmalo sprevidel, če le količkaj zna računati, — da bi pred dospel po braniškem dolu v Pričučino, nego po sedanjih cesti pod Štanjel.

In po tem takem pravi gosp. podčavenski Resnicoljub, če je li res dopisnik iz Branice doma, naj vendar poroča v časopise nepristransko in nelaznjivo. Ne samo dopisnik iz braniške doline se poteza nepristransko za omenjeno črto, temu spoznali so nje potrebo in korist tudi največjajši možje, kakor bivši goriški okr. glavar, sedaj N. E. gosp. c. k. načelnik baron Pino, dalje visoko spoštovani deželni in državni poslanec g. grof. Coronini in mnogo drugih odličnih mož in človekoljubov, kojim je občni blagor bolj na srcu nego zasebni interesi. Naj pa g. „Resnicoljub“ poskuši poizvedeti željo prebivalcev, počemši od Šempetra gori po celem našem dolu in čez kranjsko mejo do Razdrtega, prepričal se bode prav kmalo, da vsi jednoglasno žele, ter težko pričakujejo omenjene ceste. Vsaka nepristranska komisija pripoznala bode na licu kraja veliko važnost te cestne črte in da se brž ko mogoče odpre; do tega spoznanja ne

se. — Na telovadišči je bilo mnogo telovadnih aparatorov za vsakoake vaje.

Radi različnih homatij nastal je boj proti telovadbi; zaspala je bila telovadba vsled tega. V Prusiji so leta 1819 vsa telovadišča zaperli; to je storila tudi celo Nemčija; le Wirtemberžani in Meklenburžani niso tega učinili. — Jahn so zaprli in stoperv l. 1824 so ga izpustili in moral se je vseliti v Freiburg, kjer je tudi umerl. Mej tem je bil Švedec Ling v Stockholmu na državne stroške napravil zavod v kojem se je telovadilo. — Ko so minuli različni predsodki gledé telovadbe vpeljala se je telovadba zopet o Nemčiji. Uvedevalo se je, da le z telovadbo se da v narodu buditi bojni duh. — Na Saksonskem so leta 1837 telovadbo vpeljali v vse šole; v Prusiji so pa stoperv leta 1842 smatrali telovadbo kot učni predmet. Vodja telovadne šole v Darmstadt Spiss (umerl l. 1858) znal je dobre telovadne igre vpeljati: Končavši svoje študije dobil je Spiss v Burgdorfu (kanton Bern) učiteljsko službo. Tam je telovadbo popolnoma sistematiziral in poosrečilo se mu je telovadbo tudi v dekliske šole vpeljati, kar Gutsmuths in Jahn nista mogla dojeti. — Kmalo so po celji Nemčiji začele tudi deklice telovaditi. Največjo zaslugo imel je Spiss, ker je priproste telovadne vaje uvel, katere so za telesno krepanje najkoristnejše.

(Konec prih.)

privede samo inženirska spretnost, ampak zadostuje uže zdrava pamet trezega opaževalca.

Braniški dopisnik je pravičen in nepristranski prijatelj vsaki koristni cesti, ter privošči ne samo Vipavcem, ampak tudi svojim najzagriznejšim sovražnikom uspešne in koristne ceste.

Če se slabo grušča po šmariski cesti, kdo je tega v prvi vrsti kriv? Menda vendar nikdo drugi, nego cestni odbor, kateri ima po postavi za to skrbeti, da se skladovne ceste v dobrem stanju ohranijo in vzdržujejo. Le naj se poslužuje onih postavnih pripomočkov, katere navaja gospod dopisnik, — po tem bo cesta uže dobra.

Da bi bil vis. deželni zbor kedaj braniško cesto za nepotrebno spoznal — kakor trdi g. Resnicoljub, in jo kot tako zavrgel, je izmišljeno in čisto neresnično. Uže v seji 29. oktobra 1869 je petičiški odsek v svojem poročilu o tej cestni črti rekel, da ji pripoznava posebno vlogo in gospod poslanec dr. Deperis je uže takrat v temeljitem govoru priporočal, naj se vvrsti med skladovne ceste. Da ne bi bil vtikal poslanec Černe, maloslavnega spomina, svoje modrosti vmes, bil bi tudi Deperisov predlog gotovo obveljal — tako se je stvar le odložila. — Pozneje je zopet v seji 6. decembra 1873 poslanec D. r. Žigon v odsekovem imenu o tej cesti od besede do besede tako poročal: „Zelo važna je, ker bi vezala po naj ravnejši in naj krajši, poti našo deželo s kranjsko, ker bi dalje bila v zavetji; kajtukaj ne razsajajo tiste zimske nevihte, koje na državni cesti od Vipave do Šempasa mnogokrat zavirajo javno občevanje; po njej bi ta okolica lažej trgovala z svojimi obilnimi pridelki, z vinom, sadjem itd.“ — In zbor na to zavrnil dotične peticije, ampak je dal deželna odboru potrebna naročila, kako ima ravnati, da doseže predlogu zarad vvrščenja te ceste med skladovne postavno podlago. To se še ni zgodilo in za to tudi braniška cestna črta ni za vselej obsojena, da bi imela med projekti na papirji ostati.

Če hočete vedeti, gosp. Resnicoljub, kdo je v tem vprašanji sebičen, poprašajte pri cestuem odboru ajdovskem. Vidite, prebivalstvo braniške doline in žnjim vred sosедje v Štanjelu, so pripravljeni žrtvovati, kolikor morejo, da se njih iskrena želja po skladovni cesti izpolni: oni so se zavezali v ta namen potrebna zemljišča brezplačno odstopiti in hočajo tudi v delu kaj pomagati. Gaberci so celo uže sami lep kos dela naredili — in Vi in cestni odbor jim ne privoščite primerne podpore iz deželnih in okrajuših zalogov — in sicer samo za to ne, ker spoznavate veliko pomejljivost te cestne črte in debro veste, da bi ne samo braniški dolini mnogo koristila ampak tudi državni cesti in močno konkurenčijo delata. Da bi še za kak jalov projekt — bi se gotovo toliko ne répenčili.

A zanašamo se, da bo deželni zbor, kadar razpravo tega predmeta zopet v roke vzame — stvar iz višega stališča sodil ter se oziral — ne na zasebne interese posameznih — ampak na javni interes, cele naše strani, na blagor cele dežele.

Politični pregled.

Poslanska zbornica na Dunaji je 17. t. m. odložila svoje zborovanje za nedoločen čas in danes bo imela menda tudi gospodka zbornica svojo zadnjo letošnjo sejo. Govorilo se je poprej, da bodo sesija s prestolnim govorom slovesno sklenjena, a zdi se, da je ministerstvo v svoji nevolji, ker ni obveljal njegov predlog, da bi odbor za dačno preuravnavo na Dunaji ostal in svoje delo nadaljeval — stvar v zadnjem trenutku drugače zasuknilo. — Zdaj pa potrjujejo uže oficijozni časniki, da odstopi se danje ministerstvo, kakor hitro zadobe postave zarad avstro-egerske nagodbe najvišo potrdbo — kakor je minist. predsednik knez Auersperg uže v seji 5. februarja t. l. napovedal. Toda ta odstop, če ga krona sprejme, ne more prouzročiti znamenite spremembe na državnem krmilu. Skoraj gotovo obsedi večina sedanjih možna ministerstvskih stolih in le baron Lasser in morda tudi knez Auersperg se vtegneta posloviti. Kakoršna je sedanja večina v državnem zboru — in ta ostane še eno leto — ni misliti, da bi se moglo ministerstvo kakega družega duha vzdržati, tedaj bo treba še čakati, da se na popolnih razvalinah sedanje sisteme vzdigne novo poslopje, v katerem se vsi avstrijanski narodi snidejo zadovoljni in srečni. Opozicija v državnem zboru je naredila letos velik korak naprej in smelo trdimo, da je moralno zmagala. Število zvestih privržencev sedanjega ministerstva se je zelo skrčilo; najmočnejši stebri Dr. Herbst, grof Kellersperg, grof Coronini itd. so

se mu menda za vselej odmaknili in kar mu jih je ostalo, so večinoma prepohlevni podporniki vsake vlade.

V zadnji seji poslanske zbornice je ministarski predsednik v odgovoru na Monti-jevo interpelacijo potrdil, da so res Turki tri dalmatinske pastirje na našej meji ob glave deli in njih živino odgnali; zdaj da se vrše razprave zarad zadostenja in kaznovanja krivcev.

O kongresu poročamo v posebnem članku. — O uspehih ali neuspehih prvih treh sej so si poročila v raznih časnikih še vedno močno navskrižna; za to je bolje, da o tem molimo, dokler ne pozvemo kaj zanesljivega.

Turčija je nekda sklenila izstopiti iz kongresa, ako bi se zahtevala avtonomija še za druge provincije kakor za one, ki so zaznamovane v sanjskefansi pogedbi. Vesti o tem sklepnu so kongresne kroge močno razburile.

V Carigradu vre če dalje huje in batise je vsak dan, da poči revolucija. Tuji poslaniki so dobili brezimna pisma, v katerih se jim razklađa, da upor se ne bude obračal zoper krijske, ampak zoper nezmožnega in neopravičeno vsiljenega sultana, ki se je vdeležil deželne izdaje. Stari „Pressi“ se pa piše, da v Carigradu nema nihče nič zaupanja v berlinski kongres; mir je pred vrat, a nihče ga nema v srci; ves narod je obupan, ubog, beden in brez izgledov. Nihče se iz nesreči nij ničesa naučil. Sultan je bojazli in ne vé, kaj bi storil. Leta 1566 še, ko je tan Sulejman umrl, bila je Turčija večja, nego nekdaj rimska država, zdaj je strta in le zavist in sumnjivost Anglije in Evrope jo varuje, da skupaj ne pade.

Iz Berlina dohajajo nevgodne vesti o cesarjevem stanju. Zdravniki so namreč objavili, da cesar ne more še tako hitro ozdraviti, in da se morajo še marsikatere težave premagati, predno popolnem okreva, kar se vtegne le v daljšem času zgoditi.

Na Nemškem so se resno začeli pripravljati za volitve. Narodno-liberalna, do zdaj vladajoča stranka razpada in množi se število konzervativcev, — vse to vsled napada na cesarja. — Sploh so pa zdaj v deželi kulture in napredka jako neviščne razmere: policija igra glavno zadevo; vse sumniči, vse voha in ovaja, za to pa je postal javno in družinsko življenje zelo nevarno. Na cesti se ne upa nihče več izgovoriti cesarjevega imena, da ga ne obdolžijo veleizdaje, v krčmah se le še šepeče v dogodkih ravno minulih tednov, in v delavnicih, pisarnah in celo doma mej družino ne zaupa več eden drugemu. To sliko iz „rajha“ nam podajajo nemški časopisi sami — tedaj ni nikakor misliti, da bi bila pretirana.

Razne vesti.

Po južnej železnici se je binkoštne praznike, kakor beremo, z zabavnimi vlaki iz Dunaja, Ljubljane, Trsta, Kormina, Putja in Reke v Postojno vozilo 2600 ljudij.

Poškodovanje vinogradov. V Dutovljah sta dva odrasla fanji, Stefan Tavčar in France Petrič, iz hudonosti porezala in popalila posestniku Tomazu Stoku vinskih trt v vinogradu za 113 gld. Zarad tega sta bila 15. junija v Trstu obsojena, prvi na 6., drugi na 10. mesecev ječe.

V Bolgarijo. Poroča se „Narodu“ da se misli več slovenskih rodovin iz vipsavske doline v Bolgarijo preseliti, kjer bodo poskusili vipsavsko vinsko trto zasaditi na rodovitejšej in obširnejšej zemlji, nego so jo imeli dozdaj. Poslali so te dni jednega moža izmej sebe po Savi in Dunavu v Filipopelj, da ogleda zemljo, in pozivé uvete, ter možnosti preselitve.

Vabilo k Besedi katero napisali „Bralno društvo“ na Proseku dne 23. junija 1878, pod milim nesnom pri g. Gorjup-u.

Program: 1. Pozdrav (Nedved). 2. Mojemu narodu (dekl. Stritar.) 3. Slavjanka (Carli). 4. Orest (Stritar). 5. Iskrica domorodna (Trepal). 6. Bob iz Kranja (šaloigra v 2 dejanjih). 7. Tombola.

Po besedi skupna zabava pri g. Nabergoj-u. Zacetek besedi ob 5. uri popoldne. — Vstopina k besedi 20 nov.

